

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sotilaskurinpitolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Sotilaskurinpitolakia ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että kurinpitomenettelyssä käytettävien kurinpitoseuraamusten enimmäismääriä alennettaisiin ja kurinpitokäytäntöä nykyiseen verrattuna muutoinkin lievennettäisiin sekä sotilasrangaistussäännösten alaisen henkilöstön ja asevelvollisten oikeusturvaa entisestään parannettaisiin.

Esityksessä ehdotetaan lakia muutettavaksi siten, että esitutinnan suorittajana toimisi pääsääntöisesti joku muu kuin syylliseksi epäillyn suoranainen esimies ja että kurinpitoesimiehen olisi aina kuultava syylliseksi epäiltyä henkilökohtaisesti ennen kurinpitorangeistuksen määräämistä, mikäli kuulemisesta ei aiheutuisi huomattavaa viivästymistä asian käsittelylle. Poistumiskieltoseuraamus ehdotetaan jätettäväksi siten, että yli kymmenen vuorokauden poistumiskielto poistumisrangaistus-nimisenä seuraamuksena sisällytettäisiin kurinpitorangeistuksiin ja enintään kymmenen vuorokauden poistumiskieltoseuraamus säilyisi kurinpito-ajennuksena. Poistumisrangaistukseen olisi mahdollisuus hakea muutosta kurinpitovalitusmenettelyssä yleiseltä tuomioistuimelta, ja lisäksi se eroaisi poistumiskiellosta vielä siten, että sen täytäntöönpano ei raukeaisi kotiuttamistilanteessa, vaan seuraamus tai jäljellä oleva osa siitä muutettaisiin maksuksi siten kuin suorituksetta kesken olevan arestinkin osalta menetellään.

Esityksessä ehdotetaan kurinpitomenettelyssä määrättävän arestin enimmäismäärää alennettavaksi viidestätoista vuorokaudesta kahdeksaan vuorokauteen. Myös toimivalta are-

stin määräämiseen muuttuisi siten, että perusyksikön päällikkö voisi määrätä arestia enintään kolme vuorokautta, joukkoyksikön komentaja viisi vuorokautta sekä joukko-osaston komentaja ja häntä ylemmät kurinpitoesimiehet kahdeksan vuorokautta. Arestia voitaisiin muutoinkin ehdotuksen mukaan kurinpitomenettelyssä määrätä ainoastaan silloin, kun lievemmillä seuraamuksilla ei kyettäisi ylläpitämään kuria ja järjestystä joukossa. Esityksessä ehdotetaan kurinpitoesimiesten toimivaltasäännöksiä täydennettäväksi siten, että uutena kurinpitorangeistuksena käyttöön otettavaksi ehdotettua poistumisrangaistusta voisi asevelvollisille alimpana kurinpitoesimiehenä määrätä joukkoyksikön komentaja.

Lisäksi lain vangitsemista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että mainitun toimenpiteen osalta noudatettaisiin, mitä pakkokeinolaissa säädetään. Edelleen lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että joukko-osaston komentaja voisi määrätä edellytyksin suorituttaa puolustusvoimien alueella tai aluksella myös muihin puolustusvoimien palveluksessa oleviin kuin vain sotilaisiin kohdistuvia tarkastuksia. Tämän lisäksi ehdotetaan muutoksia asevelvollisia koskevan kurinpitotosakon suuruuden määräytymisperusteeseen sekä vähäisiä teknisiä tarkistuksia muun lainsäädännön uudistumisesta johtuen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan uuden järjestelmän hallinnollisten järjestelyjen ja kouluttamisen edellyttämän siirtymäajan jälkeen vuoden 1991 aikana.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Yleistä

Vuoden 1984 alusta voimaan tullut sotilas-oikeudenhoidon kokonaisuudistus merkitsi sotilasrikoksia koskevien säännösten sisällyttämistä yleisen rikoslain 45 lukuun erityisen sotaväen rikoslain sijasta, sotilaskurinpitomenettelyä koskevien säännösten siirtämistä lakitasoisiksi ja sotilasoikeudenkäyntimenettelyn siirtämistä rauhan aikana erityisistä sotatuomioistuintuimista yleisiin tuomioistuihin. Sotilaskurinpitomenettelyä koskevissa uusissa säännöksissä korostettiin oikeusturvanäkökohtia muun muassa siten, että lakimiesten osuutta asian käsittelyssä lisättiin, tarkastuspyyntömenettelyä helpotettiin ja seuraamusten täytäntöönpanoa selkeytettiin. Lisäksi kurinpitomenettelyssä käytettävien kurinpitoseuraamusten enimmäismääriä alennettiin ja kurinpitoesimiesten toimivaltaa rajoitettiin. Uutena kurinpitoseurauksena otettiin aikaisempien lisäksi käyttöön kurinpitosakko. Arestirangaistuksen täytäntöönpano säädettiin pääsääntöisesti tapahtuvaksi ilman palvelusvelvollisuutta. Eduskunta katsoi vastauksessaan hallituksen esitykseen sotilaskurinpitolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (hall.es. 87/1981 vp.), että aresti muodostuakseen ankarimmaksi kurinpitorangeistukseksi olisi pantava täytäntöön ensisijaisesti hallituksen esityksessä omaksutun lähtökohdan mukaisesti ilman palvelusvelvollisuutta.

Sotilaskurinpitolakia (331/83) on sen voimaan tulon jälkeen tarkistettu esitutkintaa koskevien säännösten osalta esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamisen yhteydessä vuoden 1989 alusta lukien sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen ratifiointiin liittyen muutettu 1 päivästä toukokuuta 1990 lukien siten, että aikaisemman vain hallinnon sisäisen tarkastuspyyntömenettelyn sijasta otettiin sotilaskurinpitomenettelyssä käyttöön kurinpitorangeistuksista tehtävä kurinpitovalitus. Kurinpitomenettelyssä määrätystä kurinpitorangeistuksesta voidaan valittaa lyhyen määräajan kuluessa yleiseen alioikeuteen, jonka päätös asiassa on lopullinen. Muutoksenhauilla on myös täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus.

Viimeksi mainitun muutoksen jälkeen lain on katsottava olevan sopusoinnussa Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen kansalliselle lainsäädännölle asettamien velvoitteiden kanssa.

Erillisen sotilaskurinpitolain tarpeellisuutta perusteltiin lain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä muun muassa seuraavasti:

”Valtiovalta edellyttää puolustusvoimilta sille laissa säädettyjen tehtävien tunnollista täyttämistä niin rauhan kuin sodan aikana. Tämän vaatimuksen toteuttamiseksi puolustusvoimilta odotetaan tehokkuutta ja suoritusvalmiutta samoin kuin luotettavuutta niin, että puolustusvoimat kaikissa olosuhteissa pysyvät maan valtiollisen johdon hallinnassa ja valvonnassa. Asetetut odotukset voivat täytyä vain, mikäli puolustusvoimissa vallitsee hyvä sisäinen henki, kuri ja järjestys.

Vapaaehtoinen kurin omaksuminen ja sen välttämättömyyden ymmärtäminen on ensisijainen edellytys ja keino kurin ylläpitämiseksi. Sisäisen hengen luomista ja vapaaehtoista kurin omaksumista pyritään toteuttamaan lähinnä positiivisin keinoin eli käyttämällä hyväksi niin sanotun kannustavan hallinnan keinoja. Puolustusvoimien kannalta tämä ei kuitenkaan yksin ole riittävä. Kuririkkomuksen tapahtutua on oltava tarpeelliset keinot kurin ja järjestyksen nopeaksi palauttamiseksi.

Puolustusvoimissa vallitsevat erikoisolosuhteet, kuten kasarmielämän sisäoppilaitosmainen luonne, toiminta joukon osana sekä virkaja työsopimussuhteisiin liittyvien pakotteiden puuttuminen, edellyttävät mahdollisuutta käyttää erillisiä kurinpitoseuraamuksia. Jotta turvattaisiin joukon suorituskyvyn tehokkuus, seuraamukset olisi voitava määrätä nopeasti. Kuririkkomuksia tapahtuu verrattain paljon, mutta valtaosa niistä on luonteeltaan vähäisiä, lähinnä puolustusvoimien sisäisten järjestysmääräysten rikkomuksia koskevia tekoja ja laiminlyöntejä. Edellä mainituista syistä tarvitaan puolustusvoimien olosuhteisiin sovellettu erityinen sotilaskurinpitomenettely, jossa esimiehillä on tarvittava toimivalta.

Sotilaat ovat puolustusvoimien päämäärien toteuttamiseksi velvollisia alistumaan sotilaalliseen käskyvaltaan ja kuriin. Toisaalta sotilaille yhteiskunnan jäsenenä kuuluu myös puolustusvoimissa turvattu oikeudellinen asema. Soti-

laan palvelusvelvollisuus perustuu lain säännöksiin. Vastaavasti menettelystä sotilaskurinpidossa, menettelyn valvonnasta ja sotilaan oikeusturvasta on säädettävä laissa.”

Mainitut perusteet ovat edelleen ajankohtaisia. Puolustusvoimien toimintakyvyn välttämättömiä edellytyksiä ovat joukon kurinalaisuus ja hyvä motivointi. Kurinalaisuus ja hyvä järjestys ovat tarpeen myös kasarmielämän sisäoppilaitosmaisuudesta samoin kuin sotilaiden käyttäytymiselle yleensäkin asetettavista vaatimuksista johtuen. Esimerkiksi yhteisjärjestyksessä yksityisen sotilaan viihtyvyys ja ”kotirauha” riippuvat paljolti siitä, että kasarmissa vallitsee hyvä sisäjärjestys.

Sotilaskurinpitomenettelyn ja siinä käytettävien seuraamusten tulisi olla sellaisia, että valtaosa sotilaiden tekemistä kuririkkomuksista olisi mahdollista riittävän tehokkaasti käsitellä kurinpitoteitse. Tällöin siitä ei palveluksen päätyttyä muodostuisi rasitetta miehen elämäolosuhteille.

Kuririkkomusten joutuista, tehokas ja oikeudenmukainen käsittely on omiaan kohentamaan koko joukon kurinalaisuutta. Kurinpitomenettelyn kannalta merkitystä on sekä menettelyn joutuisuudella että kurinpitoseuraamusten laadulla. Monissa tapauksissa tärkeämpää on riittävän päättäväinen rikkomuksiin reagointi kuin se, että reaktio olisi ankara. Samalla menettelyn tulee kuitenkin taata asianomaisen oikeusturva käsittelyn eri vaiheissa ja johtaa oikeudenmukaiseen lopputulokseen.

Kurin ylläpitämisen ensisijaisena edellytyksenä ja keinona voidaan pitää kurinalaisuuden vapaaehtoista omaksumista ja sen välttämättömyyden ymmärtämistä. Joukon hyvän sisäisen hengen luomista ja vapaaehtoista kurin omaksumista on pyrittävä toteuttamaan ensisijaisesti positiivisin keinoin eli kasvatuksella ja käyttämällä hyväksi kannustavan hallinnan keinoja. Koulutusvoimavarojen ja -taitojen sekä aseiden edelleen kehittämällä ja palvelusolosuhteiden kohentamisella sekä edellä mainittujen kannustavan hallinnan keinojen käyttämisellä olisi puolustusvoimissakin mahdollista yleisen yhteiskunnallisen kehityksen myötä pyrkiä vähentämään oikeudenhoidollisten keinojen käyttämistä puolustusvoimien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kurin ylläpitäminen pelkästään positiivisen hallinnan keinoilla ei kuitenkaan ole mahdollista. Puolustusvoimien palvelusta ja järjestystä koskevat lukuisat määräykset ja niiden nou-

dattamisen tarkka valvonta päinvastoin merkitsevät sitä, että kuririkkomusten, joskin usein vähäisten, määrä on varsin huomattava. Näiden rikkomusten käsittelemiseksi tulee olla käytössä riittävän tehokas ja joutuista kurinpitomenettely ja asian edellyttämät kurinpitoseuraamukset.

1.2. Esitutkinta

Esitutkinta muodostaa tärkeän ja oikeudenmukaisen lopputuloksen kannalta keskeisen osan sotilaskurinpitomenettelyä. Sillä on lisäksi järjestelmän uskottavuuden ja puolueettomuuden kannalta keskeinen merkitys. Kurinpitopäätös tehdään yleensä asiasta laaditun kirjallisen esitutkinta-aineiston perusteella. Käytännössä on erityisesti rikkomuksen tehneen motiivien selvittäminen saattanut joissakin tapauksissa jäädä esitutkinnassa vähälle huomiolle, jollei asianomainen itse niihin ole osannut kiinnittää huomiota.

Puolustusvoimissa esitutkinnan suorittaminen on lähes säännönmukaisesti sotilaiden, käytännössä usein vielä rikkomuksen tehneen esimiesten, suoritettavaa. Kantahenkilökunnan koulutus esitutkinnan suorittamiseen on varsin vähäistä. Lisäksi asetelma, jossa suoranainen esimies on kuulustelijana, on saattanut horjuttaa tutkinnan uskottavuutta ja puolueettomuutta, ja sen voidaan olettaa joissakin tapauksissa vaikuttaneen lopputulokseenkin.

Esitutkinnan tasoa tulisi puolustusvoimissa pyrkiä parantamaan muun muassa lisäämällä ammattitaitoisten tutkijoiden määrää ja kantahenkilökunnalle annettavaa esitutkinnan koulutusta sekä kehittämällä esitutkintaohjeistusta ja -oppaita. Erityisesti vakavammissa, mahdollisesti poistumiskieltorangaistukseen ja arestin määräämiseen johtavissa rikkomuksissa tulisi esitutkinnan tasoon kiinnittää nykyistä suurempaa huomiota. Sen sijaan lievempien rikkomusten tutkinta tulisi edelleen voida suorittaa yksinkertaisena ja nopeana, mutta kuitenkin oikeusturvanäkökohdat huomioon ottavana menettelynä. Tätä puoltaa se, että kurinpitomenettelyssä käsiteltävät rikkomukset ovat näytöltään selviä, riidattomia ja vähäisiä.

Esitutkinnan uskottavuuden lisäämiseksi tulisi kuultavalla sen aikana tai sitä ennen olla mahdollisuus joko oikeusapuun tai ainakin keskusteluun vaikka vain toisen varusmiehen,

esimerkiksi varusmiestoimikunnan edustajan kanssa.

Esitutinnan uskottavuuden ja oikeusturvan lisäämiseksi lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että esitutinnan suorittajaksi tulisi määrätä mikäli mahdollista esitutkintaan perehtynyt ja mikäli mahdollista muu kuin kuultavan suoranainen esimies, sekä että kurinpitoesimiehen olisi ennen kurinpitorangeaistuksen määrittämistä kuultava henkilökohtaisesti rikkomuksen tehnyttä, jolla tulisi lisäksi olla oikeus halutessaan käyttää myös avustajaa.

1.3. Kurinpitoseuraamukset

1.3.1. Yleistä

Voimassa olevan sotilaskurinpitolain mukaan sotilaskurinpitomenettelyssä käytettävät seuraamukset jaetaan kurinpito-ojennuksiin, joita ovat muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskielto, sekä kurinpitorangeaistuksiin, joita ovat varoitus, kurinpitosakko ja aresti.

Kurinpitoseuraamusten valikoiman tulisi olla monipuolinen siten, että sen avulla olisi löydettävissä oikeanlaatuinen ja -määräinen seuraamus erilaatuisia ja -asteisia rikkomuksia varten, ja sellainen, että seuraamuksella voidaan välttämättömät oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen saavuttaa riittävä yleisestävä ja kurinalaisuutta tukeva vaikutus. Kurinpitoseuraamusten valintakäytäntöä olisi syytä jonkin verran tarkistaa. Puolustusvoimien puolella kurinpitoseuraamuksista käytetyin seuraamus on verrattain ankarana pidetty poistumiskielto, ja ankarintakin seuraamusta eli arestia käytetään lähes yhtä runsaasti kuin lievimpiin kuuluvaa ylimääräistä palvelusta. Seuraamusten käytössä tulisi pyrkiä siihen, että vähäisimpiin rikkomuksiin reagoitaisiin nykyistä enemmän ensiksi lievemmillä seuraamuksilla ja vasta rikkomusten toistuessa tai ollessa vakavampia käytettäisiin ankarampia seuraamuksia.

Voimassa oleva kurinpitoseuraamusten valikoima ja seuraamusten keskinäinen suhde on pääosin asianmukainen. Nykyistä jakoa kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitorangeaistuksiin pidetään säilyttämisen arvoisena.

Kurinpito-ojennuksina tulisi käyttää seuraamuksia, jotka ovat oikeusturvaa vaarantamatta heti pantavissa täytäntöön ilman täytäntöönpanoa lykkäävää muutoksenhakumahdollisuutta.

Kurinpitorangeaistuskategoriaan on sijoitettava ne kurinpitoseuraamukset, joiden ankaruus-taso oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen edellyttää mahdollisuutta hakea niitä koskeviin päätöksiin muutosta kurinpitovalitusteitse.

1.3.2. Kurinpito-ojennukset

Muistutus on yksityinen ojennetulle kirjallisesti ojennuskortin tiedoksiantokappaleena annettu moite. Sitä ei julkisteta käskynjaolla eikä päiväkäskyssä.

Muistutuksia määrättiin vuonna 1989 yhteensä 412 tapauksessa eli 3,5 % kaikista seuraamuksista.

Muistutuksen säilyttämistä lievimpänä kurinpitoseuraamuksena on pidettävä perusteltuna. Muistutuksen merkitystä seuraamuksena korostaa se, että sitä käyttämällä esimiehen antama moite tulee kirjatuksi ja voi täten vaikuttaa mahdollisia uusia rikkomuksia käsiteltäessä seuraamuslajia ja -määrää harkittaessa. Muistutuksen käyttöä tulisi lisätä sellaisista lievistä, usein ajattelelmattomuudesta tehdyistä rikkomuksista, joita ei asian laatu huomioon ottaen olisi syytä jättää sillensä tai vain suullisen moitteen varaan.

Muistutus kuuluisi ankaruusasteeltaan edelleen kurinpito-ojennusten ryhmään.

Ylimääräisenä palveluksena määrätään suoritettavaksi työtä tai vuoroluettelon mukaisesti toistuvaa muuta palvelusta. Ylimääräistä palvelusta ei saa panna täytäntöön siten, että se ylirasittumisen tai muun syyn johdosta saattaisi vahingoittaa ojennetun terveyttä tai aiheuttaa olennaista haittaa hänen palvelustehtäviensä hoitamiseksi. Jos ylimääräisenä palveluksena määrätään työtä tai muita kuin vuoroluettelon mukaisia palvelustehtäviä, ei yksi kerta ylimääräistä palvelusta saa kestää enempää kuin kaksi tuntia päivässä.

Ylimääräinen palvelus suoritetaan ojennetun vapaa-aikana.

Ylimääräistä palvelusta määrättiin vuonna 1989 yhteensä 1939 tapauksessa eli 16,7 % käytetyistä seuraamuksista.

Ylimääräinen palvelus on luonteeltaan ja täytäntöönpanotavaltaan tarkoituksenmukainen ja kurinpitoseuraamukseksi sopiva. Eräiltä osin se myös vastaa yleisellä puolella kaavailtuvia uusia seuraamusmuotoja.

Ylimääräistä palvelusta on käytetty tilastojen mukaan vähenevässä määrin. Esitettyjen

näkemyksen mukaan sopivia täytäntöönpanotehtäviä on ollut vaikea löytää, minkä lisäksi täytäntöönpanon valvonnan on katsottu sitovan liiksi henkilöstöä.

Näennäisistä täytäntöönpanovaikeuksista huolimatta ylimääräisen palveluksen käyttöä ojennuksena tulisi olennaisesti lisätä. Samalla voitaisiin vastaavasti vähentää ankarampien kurinpitoseuraamusten käyttöä.

Varuskunnissa on erilaisia tekemistä odottavia varusmiesten hoidettaviksi sopivia kiinteistön- ja ympäristönhoitoon liittyviä työtehtäviä, jotka soveltuvat ylimääräisenä palveluksena suoritettaviksi. Valvontaongelmien vähentämiseksi olisi mahdollista teettää työsuorituksia sellaisen henkilöstön valvonnassa, joka muutenkin työskentelee muulloin kuin säännönmukaisena työaikana, kuten esimerkiksi päivystäjät ja kiinteistöhoito- sekä ruokalahenkilökuntaan kuuluvat. Kun mainituilla henkilöillä olisi muutoinkin paikallaolovelvoite, ei valvonta aiheuttaisi myöskään lisäkustannuksia. On otettava huomioon, ettei valvonta edellytä yhtäjaksoista tarkkailua, kun työn suorittamisesta määräysten edellyttämällä tavalla muutoinkin voidaan vakuuttua. Urakkaluonteisesti tapahtuva ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano saattaisi olla mahdollista silloin, kun työn mitoittaminen sen sallisi. Ylimääräinen palveluskerta ei tällöinkään saisi ajallisesti ylittää säädettyä kahden tunnin rajaa.

Poistumiskiellon aikana ojennettu ei saa täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen luvatta poistua joukko-osaston komentajan poistumiskieltoalueeksi määräämältä kasarmi-, majoi- tai niihin rinnastettavalta alueelta. Poistumiskieltoalue on yleensä kasarmialue. Poistumiskiellon olennainen merkitys on siinä, että ojennusta suorittavan mahdollisuus käyttää vapaa-aikaa sotilasalueen ulkopuolella on rajoitettu. Riittävillä perusteilla voidaan poistumiskiellossa olevallekin myöntää lomaa tai liikkumisvapaus poistumiskieltoalueen ulkopuolella.

Poistumiskiellon täytäntöönpanoa valvotaan tarvittaessa siten, että ojennettu veloitetaan määrääjain ilmoittautumaan yksikössään.

Poistumiskielto on eniten käytetty kurinpitoseuraamus. Vuonna 1989 poistumiskieltoa määrättiin 6227 tapauksessa eli 53,6 % käytetyistä seuraamuksista.

Poistumiskielto on kurinpitokeinona tehokas, koska se rajoittaa varusmiesten tärkeänä pitämää vapaa-ajan käyttämis-oikeutta. Erityinen vaikutus poistumiskiellolla on silloin, kun

sen täytäntöönpanosta seuraa loman tai viikonlopun vapaan menettäminen. Tällainen lisäseuraamus antaa poistumiskiellolle tosiasiasa ankaramman luonteen kuin on sellaisella poistumiskiellolla, jonka täytäntöönpanojaksoon lomaa tai sanottuja vapaita ei satu sijoittumaan. Kun poistumiskielto sinänsä on katsottu luonteensa ja vaikutuksensa puolesta onnistuneeksi ja säilyttämisen arvoiseksi kurinpitoseuraamukseksi, pidetään sen kehittämistä oikeusturvanäkökohtat huomioon ottaen tasapuolisempaan suuntaan tarpeellisenä.

Poistumiskielto tulisivat jakaa siten, että enintään 10 vuorokautta kestävä seuraamus olisi poistumiskielto-niminen kurinpito-ojen- nus ja 11—15 vuorokauden mittainen seuraamus poistumisrangaistus-niminen kurinpito-rangaistus.

Näitä seuraamuksia määrittäessä olisi seuraamuksen täytäntöönpanosta mahdollisesti aiheutuva vuoron mukainen viikonlopun vapaan menettäminen otettava oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden vuoksi huomioon seuraamuksen määrää vähentävänä tekijänä. Varusmiesten vapaa-aikoja koskevilla määräyksillä tulisi viikonlopun vapaiden käyttömahdollisuus ohjeistaa siten, että miehellä poistumisrajoituksesta tai -kiellosta huolimatta olisi mahdollisuus viikonlopun vapaan pitämiseen yleensä vähintään kerran kuukaudessa. Viikonlopun vapaan pitäminen rangaistuksen suorittamisen vuoksi oman vuoron ulkopuolella ei kuitenkaan saisi aiheuttaa sitä, että normaalivuorossa olevan vastaava oikeus siirtyisi. Poistumisrajoituksen tai -kiellon valvomisen kannalta tarpeellinen ilmoittautumismenettely olisi toteutettava siten, ettei se enemmässä määrin kuin valvonta välttämättä edellyttää kiristäisi seuraamuksen täytäntöönpanoa. Niinpä ilmoittautumisvelvollisuus ei saisi olla tuntia tiheämpi.

Poistumisrangaistuksesta olisi mahdollisuus tehdä kurinpitovalitus tuomioistuimelle. Lisäksi poistumisrangaistuksen täytäntöönpano ei raukeaisi rangaistun kotiuttamisajankohtana, vaan se muutettaisiin maksuksi. Yksi poistumisrangaistusvuorokausi vastaisi yhtä kurinpitotosakkoa.

1.3.3. Kurinpitorangaistukset

Varoitus on kirjallinen. Se pannaan täytäntöön julkaisemalla päätös siitä päiväkäskyssä.

Rangaistun kotiuttaminen ei estä varoituksen täytäntöönpanoa.

Varoituksia tuomittiin tai määrättiin vuonna 1989 yhteensä 120 tapauksessa eli 1 % käytyistä seuraamuksista.

Varoitus on kurinpitomenettelyssä asevelvollisiin nähden varsin vähän käytetty seuraamus. Tämä johtunee ennen kaikkea siitä, että varoituksella ja muistutuksella ei asevelvollisen näkökulmasta ole suurtakaan eroa niiden täytäntöönpanon eroista huolimatta. Kantahenkilökuntaan kuuluvien osalta tilanne on toinen. Varoituksen täytäntöönpanoon liittyvä julkisuus tekee heidän osaltaan siitä selvästi muistutusta ankaramman seuraamuksen. Kun tuomioistuin ei voi tuomita kurinpito-ojennusta, on varoitus lievin sen käytettävissä olevista seuraamuksista. Tässä mielessä varoituksella on käyttöä myös asevelvollisten tekemien rikkomusten sanktiona lievissä tapauksissa. Varoitus tulisi säilyttää seuraamusjärjestelmässä nykyisellään kurinpitorangaistuksena.

Kurinpitosakko on sotilasoikeudenhoitojärjestelmässä ainoa varallisuuteen kohdistuva seuraamus. Kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta tai, jos hänellä ei ole palkkatuloa, hänen päivärahansa suuruinen. Kurinpitomenettelyssä kurinpitosakkoa saadaan määrätä enintään viideltätoista päivältä. Kurinpitosakon on oikeutettu määräämään joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies. Kurinpitosakon täytäntöönpanosta vastaa lääninhallitus. Kurinpitosakkoa ei muunneta vankeudeksi.

Vuonna 1989 kurinpitosakkoja tuomittiin tai määrättiin 211 tapauksessa eli 1,8 % käytyistä seuraamuksista.

Kurinpitosakon on sakkoon rinnastettavana varallisuuteen kohdistuvana seuraamuksena alunperin ajateltu soveltuvan käytettäväksi arestin sijasta palkatun henkilökunnan — kantahenkilökunnan ja Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvajoukoissa palvelevien sotilaiden — rikkomuksia kurinpitomenettelyssä ja myös sotilasoikeudenkäynnissä käsiteltäessä. Tässä suhteessa se onkin saatujen kokemusten mukaan osoittautunut käyttökelpoiseksi ja palvelussuhteen laatua ajatellen tarkoituksenmukaiseksi seuraamukseksi.

Varusmiesten taloudellinen asema huomioon ottaen varallisuusrangaistus ei yleensä ole sovelias seuraamus varusmiespalvelustaan suorittaville. Maksukyvyyn erilaisuudesta johtuu, että

kurinpitosakko kohdistuisi epätasaisesti eri varusmiehiin.

Erikoistapauksissa saatetaan kurinpitosakon käyttämistä myös varusmiehiin kuitenkin pitää asianmukaisena vapauteen kohdistuvan kurinpitorangaistuksen korvaavana rangaistusmuotona. Näin on asianlaita esimerkiksi silloin, kun varusmies on syyllistynyt sellaiseen sotilasoikeudenhoitoimenettelyssä käsiteltävään rikokseen, josta siviilissä tavanomaisesti seuraa sakkorangaistus. Näin on asianlaita usein muun muassa liikenne rikkomustapauksissa.

Kurinpitosakon käyttämiseen saattaisi olla syytä myös silloin, kun varusmiehen kotiuttamisen ajankohta on lähellä ja vapauteen kohdistuvan kurinpitoseuraamuksen käyttö johtaisi kokonaisvaikutukseltaan kohtuuttomaan lopputulokseen esimerkiksi siitä syystä, että miehen kotiuttaminen siirtyisi arestin täytäntöönpanon jatkuessa merkittävästi kotiuttamispäivän yli.

Kurinpitosakon käyttöarvoa muun muassa edellä kuvatuissa tilanteissa lisäisi se, että sen enimmäismäärää kurinpitomenettelyssä lisätäisiin. Tällöin olisi mahdollista käsitellä kurinpitomenettelyssä esimerkiksi sellaisiakin liikenne rikkomuksia, joista yleisesti noudatetun rangaistuskäytännön mukaan tuomitaan tai rangaistusmääräysmenettelyssä määrätään enemmän kuin 15 päiväsakkoa.

Kurinpitosakon enimmäismäärää kurinpitomenettelyssä ehdotetaankin korotettavaksi. Nykyisen 15 päivän asemesta kurinpitosakkoa voitaisiin tuomita tai määrätä enintään 30 päivältä. Kurinpitosakon määräytymisperusteita ehdotetaan muutettavaksi siten, että asevelvollisuuslain (452/50) nojalla palvelevien osalta se olisi yhdeltä päivältä aina päivärahan suuruinen.

Arestilla tarkoitetaan päävartiossa tai muussa vartioidussa yksinäishuoneessa suoritettavaa vapaudenmenetykseuraamusta. Aresti pannaan täytäntöön siten, ettei rangaistu osallistu sen aikana palvelukseen, jollei joukko-osaston komentaja rangaistun terveydentilan perusteella tai palveluksen sitä edellyttäessä toisin määrää.

Mikäli arestia on täytäntöön pantavana yhdenjaksoisesti yli kahdeksan vuorokautta, on sanotun ajan ylittävä osa rangaistuksesta pantava täytäntöön palvelusvelvollisuudella, jolloin rangaistus on päivittäin yksikkönsä normaalissa palveluksessa ja muun ajan arestitiloissa.

Arestin täytäntöönpanoa koskevien määräysten mukaan arestihuoneeseen saadaan vain pakottavissa tapauksissa panna useampia kuin yksi arestilainen. Määräysten mukaan arestilaiset eivät saa häiritä hiljaisuutta ja järjestystä vartiorakennuksessa. Herätys ja hiljaisuus ovat samaan aikaan kuin kasarmissakin. Päiväsaikaan arestilaisella on oikeus levätä sängyllään. Arestilaisille on järjestettävä tilaisuus tupakointimiseen vartiorakennuksessa paikallisten olojen mukaan. Niinä päivinä, joina arestilainen ei ole palveluksessa, hän saa ohjatusti ulkoilla päävartion pihalla ja hänelle voida teettää päävartiossa tai sen läheisyydessä soveliaita ylläpitotöitä.

Arestilaisella on oikeus kirjoittaa ja toimittaa kirjeitä postitettavaksi sekä ottaa vastaan kirjepostia. Puhelinta arestilainen saa käyttää vain pakottavissa tapauksissa. Jos siihen on perusteltua syytä, voidaan arestilaiselle myöntää lupa vartiopäällikön valvonnassa tavata avustajansa, lähiomainen tai erityisesti syystä muukin henkilö. Arestilaisella saa olla puolustusvoimien tehtäviin ja asevelvollisen koulutukseen liittyvää kirjallisuutta, muuta tietopuolista kirjallisuutta sekä hengellistä kirjallisuutta.

Jos arestin täytäntöönpano on kesken rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, arestirangaistus suoritetaan loppuun arestina. Jos täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiuttamisajankohtaa tai asevelvollinen kotiutetaan terveydellisistä syistä, muunnetaan aresti maksuksi. Arestia maksuksi muunnettaessa yksi arestivuorokausi vastaa kahta kurinpitosakkoa.

Vuonna 1989 tuomittiin tai määrättiin arestia yhteensä 2082 tapauksessa eli 17,9 % käynteistä seuraamuksista.

Arestilla on sotilaskurinpitäjärjestelmässä keskeinen merkitys kurinpitomenettelyn ankarimpana seuraamuksena ja tuomioistuinmenettelyssä vankeusrangaistusta lievempänä seuraamuksena.

Arestin käyttöön ei liity samanlaista leimautumista, rikosrekisteröintiä ja muita haittavaiikutuksia kuin vankeusrangaistukseen. Kurinpidon vaatimusten sotaväessä on katsottu edellyttävän myös tehokkaan vapauteen kohdistuvan seuraamuksen käyttömahdollisuutta. Aresti, joka pannaan tavallisesti täytäntöön varuskunnan päävartiossa, on tehokas keino eristää rikkomuksen tehnyt joukosta. Toisaalta sotaväen olosuhteissa, joissa vapaus on tietyissä

määrin muutenkin rajoitettua, aresti ei muodostu niin voimakkaaksi vapauden rajoitukseksi kuin siviilissä tapahtuva vapauteen kohdistuvan seuraamuksen täytäntöönpano.

Arestia on voimassa olevaa sotilaskurinpitolakia säädettäessä katsottu edelleen tarvittavan sotilasrangaistusjärjestelmässämme.

Kun kurinpitomenettelyssä on käytettävissä riittävän tehokkaita seuraamuksia, vältetään vähäisissä tapauksissa tarpeettomilta oikeudenkäynneiltä. Arestin käyttömahdollisuuden puuttuessa jouduttaisiin mahdollisesti enenevässä määrin turvautumaan lyhytaikaisiin vankeusrangaistuksiin, mitä ei kriminaalipoliittiselta kannalta voida pitää suotavana.

Tilast selvitysten perusteella voidaan todeta, että arestirangaistuksia edelleen käytetään puolustusvoimissa suhteellisesti ottaen runsaasti. Vaikka arestien määrä ja pituudet ovatkin olleet hienoisessa laskussa, olisi niiden käyttömäärää mahdollista ja asianmukaista edelleen vähentää ja niiden pituuksia lyhentää. Arestirangaistuksen teho muodostuu usein enemmän jo rangaistuksesta sinänsä kuin sen pituudesta.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus ei aseta estettä arestin käyttämiselle, kun siihen liittyy sellainen mahdollisuus hakea muutosta tuomioistuimissa, joka on Suomessa toteutettu 1 päivänä toukokuuta 1990 voimaan tulleella lainmuutoksella. Tulkinnanvaraisena on sen sijaan pidetty sitä, onko kurinpitomenettelyssä käytettävissä oleva arestin enimmäismäärä 15 vuorokautta sopusoinnussa ihmisoikeussopimuksen tulkinnasta omaksuttujen kannanottojen kanssa.

Jotta teoreettiseltakin ihmisoikeussopimuksen vastaisuudelta välttyttäisiin, ehdotetaan arestin enimmäismäärää kurinpitomenettelyssä alennettavaksi nykyisestä 15:stä kahdeksaan vuorokauteen.

Arestirangaistuksen täytäntöönpano-olosuhteet ovat puolustusvoimissa monesti hyvin ankeita ja karuja. Arestitilojen kohentamiseen ajanmukaisiksi ja arestin täytäntöönpanon sisällölliseen kehittämiseen tulisi erityisesti kiinnittää huomiota. Arestirangaistusta suorittavalla tulisi olla mahdollisuus esimerkiksi lukea lehtiä sekä mahdollisesti muutakin sotilaskodin kirjastosta saatavissa olevaa kirjallisuutta. Sosiaalista kanssakäymistä tulisi arestin aikana lisätä esimerkiksi siten, että ruokailut suoritettaisiin yhdessä ja että yhteisiä ulkoilumahdollisuuksia sekä työskentelytilaisuuksia lisät-

täisiin. Arestihuoneissa tulisi makuulaverilla olla aina patja ja tyyny lepäämistä varten.

Arestin täytäntöönpanon tulisi edelleen tapahtua pääsääntöisesti ilman palvelusvelvollisuutta ensisijaisesti päävartiossa. Kuten edellä on todettu, edellytti eduskuntakin vastauksessaan hallituksen esitykseen sotilaskurinpito-laiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi tätä täytäntöönpanotapaa, jotta aresti muodostuisi myös tosiasiallisesti ankarimmaksi kurinpitorangeistukseksi. Palveluksen tai arestirangaistusta suorittavan terveydentilan sitä edellyttäessä on arestin täytäntöönpanemisen palvelusvelvollisuudella edelleen oltava mahdollista.

Ennen arestin määräämistä tai täytäntöönpanoa olisi miehen terveydentila tarkastettava arestikelpoisuuden määrittämiseksi, jollei tarkastusta rangaistuksen lyhyen keston tai muun perustellun syyn johdosta olisi katsottava tarpeettomaksi. Miehen sitä halutessa olisi tarkastus aina suoritettava. Hänen terveydentilansa sitä vaatiessa tulisi arestin sijasta käyttää muuta seuraamusta taikka jo tuomittu tai määrätty aresti panna täytäntöön palvelusvelvollisuudella.

Arestin käyttämistä tulisi selvästi vähentää. Arestia voitaisiin kurinpitomenettelyssä määrätä ainoastaan silloin, kun lievemmillä seuraamuksilla ei kuria ja järjestystä kyettäisi ylläpitämään eli esimerkiksi silloin, kun miestä on jo aikaisemmin ojennettu tai kun kyseessä on tietyn törkeysasteen rikkomus. Arestin vähenevään käyttöön päästään seuraamussuosituksia ja sotilaslakimiesten lausuntojärjestelmää kehittämällä.

Arestin täytäntöönpanosta seuraa voimassa olevien säännösten mukaan ylipalvelusta, jos arestivuorokausien määrä ennen laskelmallista kotiuttamispäivää ylittää 15. Tällöin kotiuttaminen siirtyy yhtä monella päivällä kuin mies on yhteensä suorittanut arestia. Uhalla, että

kotiuttamispäivä näin lykkääntyy, on tietysti huomattava ennaltaestävä vaikutus. Sen on kuitenkin katsottava olevan kohtuuttoman ankara. Asevelvollisuuslain 44 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöstä tullaan ehdottamaan muutettavaksi siten, että ylipalvelusta seuraisi vain niistä arestipäivistä, jotka ylittävät yhteensä 10 vuorokautta. Lakia ehdotetaan tarkistettavaksi siviilipalvelusta koskevien säännösten muuttamisen yhteydessä.

2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu puolustusministeriössä virkатыönä. Valmistelun pohjana on ollut puolustusministeriön asettaman kurinpitoseuraamustyöryhmän 28 päivänä helmikuuta 1990 jättämä mietintö. Työryhmän tehtävänä oli selvittää, onko 1 päivästä huhtikuuta 1984 lukien voimassa olleen sotilaskurinpitolain seuraamusjärjestelmä käytännössä osoittautunut toimivaksi ja oikeus- ja yhteiskuntapoliittisesti tarkoituksenmukaiseksi sekä onko järjestelmä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen ja joukon palvelusmotivaation ylläpitämisen kannalta edelleen ajanmukainen vai tulisiko sitä kehittää.

Työryhmän mietinnöstä on saatu lausunto eduskunnan oikeusasiamieheltä, oikeusministeriöltä, pääesikunnalta, Upseeriliitto r.y:ltä, Päällystöliitto r.y:ltä sekä Suomen Varusmiesliitto r.y:ltä.

3. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia eikä taloudellisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

2 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi poistumisrangaistus-niminen kurinpitorangeistus sekä 2 ja 3 momenttiin lisättäväksi mainitun seuraamuksen vähimmäis- ja enim-

mäismäärät sekä tuomioistuin- että kurinpitomenettelyssä. Kuten yleisperusteluissa on selvitetty, olisi poistumisrangaistus poistumiskiellojennuksen kaltainen seuraamusmuoto. Sen vähimmäismäärä olisi kuitenkin 11 vuorokautta ja enimmäismäärä 15 vuorokautta, kun

poistumiskielto-ojennuksen vähimmäismäärä olisi yksi vuorokausi ja enimmäismäärä 10 vuorokautta. Poistumisrangaistuksen täytöntöönpano ei raukeaisi kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana kuten poistumiskielton, vaan poistumisrangaistus muutettaisiin tällöin maksuksi. Lisäksi erona olisi se, että joukkoyksikön komentaja olisi alin kurinpitoesimies, joka voisi määrätä poistumisrangaistuksen asevelvolliselle, kun poistumiskieltoa voisi määrätä kuten aiemminkin perusyksikön päällikkö. Kun poistumisrangaistusseuraamus olisi kurinpitorangeistus, tästä seuraisi, että siihen voisi hakea muutosta kurinpitovalitusmenettelyssä yleiseltä tuomioistuimelta.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että kurinpitomenettelyssä arestia voitaisiin määrätä vähintään yksi ja enintään kahdeksan vuorokautta. Kuten yleisperusteluissa jo on todettu, pyritään muutoksella vähentämään arestin käyttöä yleensä ja erityisesti pitempien arestien määräämistä. Arestirangaistuksen teho muodostuu useimmiten jo arestirangaistuksen eristävästä vaikutuksesta eikä niinkään sen pituudesta.

Edellä yleisperusteluissa esitetyistä syistä kurinpitosakon enimmäismäärää kurinpitomenettelyssä ehdotetaan korotettavaksi siten, että kurinpitosakkoa voitaisiin määrätä enintään 30 päivältä.

Lisäksi 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle yksi kurinpitosakko olisi aina hänen päivärahansa suuruinen. Ehdotetulla muutoksella poistettaisiin erityisesti kertausharjoituksiin osallistuvien reserviläisten kurinpitosakon suuruuden määrittämiseen liittyneet ongelmat.

3 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että poistumiskielton enimmäismäärä alennettaisiin 15:stä 10 vuorokautteen, koska yli 10 vuorokauden poistumiskielto-seuraamus ehdotetaan muutettavaksi poistumisrangaistus-nimiseksi kurinpitorangeistukseksi.

5 §. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että poistumisrangaistusta saataisiin tuomita enintään 25 vuorokautta, jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta yhteiseen kurinpitorangeistukseen.

8 §. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, miten uusi poistumisran-

gaistusseuraamus suhteutettaisiin vapaudenmenetyksaikaan, jos asianomainen olisi ennen asian ratkaisemista ollut kyseisen rikkomuksen johdosta vapautensa menettäneenä. Säännöksessä ehdotetaan, että vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaisi kahden poistumisrangaistusvuorokautta, kuten poistumiskieltonkin osalta on säädetty.

12 §. Kurinpitoesimiesten toimivallan porastus arestin määräämisen osalta ehdotetaan muutettavaksi yleisperusteluissa lähemmin esitetyn mukaiseksi sekä joukkoyksikön komentajan toimivaltaan lisättäväksi oikeus määrätä poistumisrangaistusseuraamus asevelvollisena palveleville.

13 §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi perusyksikön päällikön toimivaltaa koskeva rajoitus, jonka mukaan hän voi määrätä poistumiskieltoa enintään 10 vuorokautta. Rajoitus on 3 §:n 2 momentin muutoksen jälkeen tarpeeton.

20 §. Pakkokeinolain 1 luvun säännöksiä on 1 päivänä toukokuuta 1990 voimaan tullella lailla (361/90) muutettu muun muassa vangitsemisesta päättävää viranomaista (9 §), pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen teko-aikaa (13 §) ja vangitsemisvaatimuksen käsiteltäväksi ottamista (14 §) koskevien säännösten osalta.

Edellä mainitun lainmuutoksen jälkeen tuomioistuimen tulee entistä lyhyemmän ajan kuluessa, myös viikonlopun aikana, olla valmis käsittelemään vangitsemisvaatimuksia. Tästä syystä tuomioistuimissa on otettu käyttöön päivystysjärjestelmä.

Sotilaskurinpitolain 20 §:n mukaan sotilasoikeudenhoidossa vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka olisi sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) mukaan syyteasiassa toimivaltainen. Jotta erityistä sotilasoikeudenkäyntituomioistuinten päivystysmenettelyä ei tarvitsisi toteuttaa, ehdotetaan pykälää muutettavaksi siten, että vangitsemisessa noudatettaisiin pakkokeinolain säännöksiä, jolloin vangitsemisvaatimuksen käsittely tapahtuisi pakkokeinolain 9 §:n mukaisesti. Tällöinkin vangitsemisvaatimus pääsääntöisesti käsiteltäisiin sotilasoikeudenkäyntilain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa, mutta poikkeusjärjestelykin olisi tarvittaessa mahdollinen.

24 §. Koska lyhentyneistä pidätysajoista joutu- en ei enää ole erityisiä perusteita sotilaskutuissa vangittua koskevan syytteen normaalia joutuisammalle käsittelylle, ehdotetaan pykä-

lässä säädettäväksi, että vangittua koskevan syytteen käsittelypäivästä säädetään pakkokeinolaissa.

27 §. Pykälässä on säädetty joukko-osaston komentajalle oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholijuomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi.

Etsintä ja tarkastus voidaan kohdistaa vain rikoslain 45 luvun alaiseen henkilöön eli sotilaaseen ja hänen hallussaan olevaan omaisuuteen. Käytännössä säännös on osoittautunut ongelmalliseksi ja joissakin tapauksissa jopa tasa-arvoa loukkaavaksi, kun esimerkiksi samalla työpaikalla työskentelevien sotilaiden ajoneuvoja on voitu säännöksen nojalla tarkastaa mutta ei siviilityöntekijöiden. Toisaalta säännöstä voitaisiin helposti kiertää toimituttamalla puolustusvoimien omaisuutta luvatta pois puolustusvoimien alueelta muiden kuin sotilaiden mukana.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaankin muutettavaksi siten, että joukko-osaston komentajalla olisi oikeus suorittaa tarkastuksia ja etsintöjä kaikkien puolustusvoimien palveluksessa olevien osalta puolustusvoimien alueella tai aluksella.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia tekstimuutoksia, joilla momentti saataisiin helpommin ymmärrettäväksi mutta joilla ei ole vaikutusta momentin asiasisältöön.

28 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan yleisperusteluissa esitetystä syistä muutettavaksi siten, että tutkijana pääsääntöisesti toimisi rikostutkintaan perehtynyt muu kuin tutkittavan suoranainen esimies. Ainoastaan erityisestä syystä, esimerkiksi jos jutun tutkinta siitä huomattavasti pitkittyisi tai käytettävissä ei olisi muita tutkintaan perehtyneitä henkilöitä kuin epäillyn esimies — esimerkiksi linnakesaarella, voisi suoranainen esimies suorittaa tutkinnan. Suuremmissa varuskunnissa mainitunlaisia ongelmia ja esteitä ei todennäköisesti ole, koska tutkijana voitaisiin käyttää esimerkiksi naapuriryksikön esitutkintaan perehtynyttä virkamiestä.

31 §. Pykälän mukaan kurinpitoesimiehen on tarvittaessa kuultava henkilökohtaisesti syylliseksi epäiltyä ennen kurinpitovangistuk-

sen määräämistä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilökohtainen kuuleminen säädettäisiin pääsäännöksi, josta voitaisiin poiketa vain, jos kuulemisesta ei aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä. Huomattavaa viivästymistä saattaisi aiheutua esimerkiksi silloin, kun linnakkeen päällikkö ei katso kurinpitovaltansa riittävän ja siirtää asian ratkaistavaksi ylemmälle kurinpitoesimiehelle, joka palvelee mantereella ja jonne linnakkeelta olisi usean tunnin laivamatka. Tällaisissa olosuhteissa ei henkilökohtaista kuulemistä tarvitsisi enää joukko-osaston komentajan suorittaa.

32 §. Pykälän 3 momentin viimeisen virkkeen säännös ehdotetaan siirrettäväksi 1 momenttiin ja lisättäväksi siihen lähinnä selvytyden vuoksi tuomioistuimille velvollisuus tuomittaessa eli myös kurinpitovalitusta käsiteltäessä ottaa huomioon rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Lisäksi nykyinen 2 ja 3 momentti ehdotetaan yhdistettäväksi uudeksi 2 momentiksi.

33 §. Yleisperusteluissa esitetystä syistä eli lähinnä arestirangaistusten käytön vähentämiseksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että arestia voitaisiin määrätä vain silloin, kun lievempiä seuraamuksia ei voitaisi pitää riittävinä kurin ja järjestyksen ylläpitämiseksi.

38 §. Pykälän 2 momentissa on viittaus lain 37 §:ään, joka on 1 päivänä toukokuuta 1990 voimaan tulleella kurinpitovalitusmenettelyä koskevalla lainmuutoksella muutettu kokonaisuudessaan toisen sisältöiseksi kuin mitä se oli ennen mainittua ajankohtaa. Ennen lainmuutosta 37 §:ssä säädettiin nimittäin tarkastuspyynnön ratkaisijalle kuuluvista velvoitteista tarkastuspyynnön ratkaisussa. Mainitulla lainmuutoksella tarkastuspyyntömenettely lakkautettiin. Pykälään ehdotetaan otettavaksi 37 §:ään aikaisemmin sisältyneet velvoitteet ja toimenpideohjeet, joiden mukaan kurinpitoesimiesten on toimittava valvoessaan alaistensa kurinpitoesimiesten kurinpitovallan käyttöä.

44 §. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi sen asiasisältöön vaikuttamattomia tekstitarkennuksia. Pykälän 1 momentin mukainen teksti: ”arestirangaistus, jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamis- tai muuna kuin 2 momentissa tarkoitettuna palveluksen päättymisajankohtana ...” ehdotetaan muutettavaksi paremmin ymmärrettävään muotoon ”arestirangaistus, jonka suorittaminen on kesken silloin, kun rangaistusta muusta kuin terveydellis-

tä syystä olisi kotiutettava ...". Käytännössä asevelvollinen aina kotiutetaan palveluksesta oli sitten kysymyksessä kotiuttaminen täysin palvelleena, siirtyminen väliaikaisesti terveydellisistä syistä E-luokkaan tai palveluksen keskeyttäminen jostakin muusta syystä. Lisäksi nykyinen 2 momentti ehdotetaan selkeyden vuoksi jaettavaksi 2 ja 3 momentiksi.

45 a §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi samalla kertaa täytäntöönpantavien poistumisrangaistusten sekä lisäksi poistumisrangaistuksen ja poistumiskiello-ojennuksen yhteenlaskemisesta ja viimeksi mainittujen täytäntöönpanojärjestyksestä. Yhteenlaskettujen poistumisseuraamusten aika ei saisi täytäntöönpanossa ylittää 40 vuorokautta. Jos samanaikaisesti olisi täytäntöönpanavana sekä poistumisrangaistus- että poistumiskieltoseuraamus katsotaisiin asianomaisen ensin suorittavan poistumisrangaistuksen.

45 b §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi uuden kurinpitörangaistuksen eli poistumisrangaistuksen täytäntöönpanosta asevelvollisen kotiuttamistilanteessa. Poistumisrangaistus, jonka täytäntöönpanoa ei olisi vielä aloitettu tai jonka suorittaminen olisi kesken kotiuttamisajankohtana, muunnettaisiin maksuksi, jolloin yksi poistumisrangaistus vastaisi yhtä kurinpitösakkoa. Menettely olisi sama kuin arestirangaistuksen osalta on ollut jo aiemmin voimassa. Voimassa olevan lain mukaan kurinpito-ojennusten täytäntöönpano raukeaa kotiuttamistilanteessa, kun sen sijaan kurinpitörangaistukset on pantu täytäntöön joko sellaisinaan tai muutettuina seuraamuksina. Kun poistumisrangaistus ehdotetaan otettavaksi ku-

rinpitörangaistuksiin, seuraa siitä johdonmukaisesti, ettei sen täytäntöönpano voisi raueta rangaistun kotiuttamisvaiheessa.

51 §. Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetulla lailla (514/84) kumottiin muun muassa suomalaisesta valvontajoukosta annettu laki, minkä vuoksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi käsitteistöltään vastaamaan uudistunutta lainsäädäntöä.

2. Tarkemmat säännökset

Esitys edellyttää myös sotilaskurinpitoasetuksen (969/83) muuttamista.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan uuden järjestelmän hallinnollisten järjestelyjen ja kouluttamisen edellyttämän siirtymäajan jälkeen vuoden 1991 aikana.

4. Säättämisyjärjestys

Kun lain 27 pykälä tulisi ehdotetun muutoksen jälkeen koskemaan muitakin kuin sotilaita, saattaa olla tarpeen, että säättämisyjärjestyksestä hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

sotilaskurinpitolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilaskurinpitolain (331/83) 2 §, 3 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 3 momentti, 12, 13, 20, 24 ja 27 §, 28 §:n 2 momentti, 31—33 §, 38 §:n 2 momentti sekä 44 ja 51 §,

sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 3 momentti ja 44 § 27 päivänä huhtikuuta 1990 annetussa laissa (374/90) sekä 20 ja 24 § ja 28 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1259/88), sekä

lisätään 38 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 45 a ja 45 b § seuraavasti:

2 §

Kurinpitorangeaistuksia ovat aresti, kurinpitosakko, poistumisrangaistus ja varoitus.

Arestia tuomitaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta, kurinpitosakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmekymmeneltä päivältä sekä poistumisrangaistusta vähintään yksitoista ja enintään viisitoista vuorokautta.

Kurinpitomenettelyssä arestia määrätään vähintään yksi ja enintään kahdeksan vuorokautta, kurinpitosakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmekymmeneltä päivältä sekä poistumisrangaistusta vähintään yksitoista ja enintään viisitoista vuorokautta.

Kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta tai, jos hänellä ei ole palkkatuloa, hänen päivärahansa suuruinen. Asevelvollisuuslain (452/50) nojalla palvelevalle kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on hänen päivärahansa suuruinen.

3 §

Poistumiskieltoa määrätään vähintään yksi ja enintään kymmenen vuorokautta sekä ylimääräistä palvelusta vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

5 §

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitorangeaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen kurinpitorangeaistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta, kurinpitosakkoa enintään neljätkymmeneltä päivältä ja poistumisrangaistusta enintään kaksikymmentäviisi vuorokautta.

8 §

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaa yhtä arestivuorokautta, kahden päivän kurinpitosakkoa, kahta poistumisrangaistus- tai poistumiskieltovuorokautta sekä kolmea kertaa ylimääräistä palvelusta.

12 §

Oikeus määrätä kurinpitorangeaistus on joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä. Lisäksi joukkoyksikön komentajalla on oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle varoitus, poistumisrangaistus sekä arestia enintään viisi vuorokautta ja perusyksikön päälliköllä varoitus ja arestia enintään kolme vuorokautta.

13 §

Oikeus määrätä kurinpito-ojennus on jokaisella kurinpitoesimiehellä. Perusyksikön vääpeli saa määrätä asevelvollisina palveleville muis- tutuksen sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

20 §

Vangitsemisesta säädetään pakkokeinolaissa (450/87).

24 §

Vangittua koskevan syytteen käsittelypäivästä säädetään pakkokeinolaissa.

27 §

Joukko-osaston komentajalla on oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa puolustusvoimien palveluksessa oleviin kohdistuvia tarkastuksia ja etsintöjä puo-

lustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholi-juomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi.

Luvattomasti hallussa tavattu puolustusvoimien omaisuus, kuten aseet, ampumatarvikkeet ja räjähdysaineet sekä huumausaineet ja luvattomasti hallussa olleet alkoholi-juomat saadaan ottaa talteen. Alkoholi-juoma saadaan asetuksella säädettävien edellytyksin pitää sotilasviranomaisen hallussa tai hävittää. Huu-
mausaineen osalta on meneteltävä niin kuin huumausainelaissa (41/72) on säädetty.

28 §

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tar-
koitettua rikosta tutkinnanjohtajana on tämän
lain 19 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeu-
tettu sotilasviranomainen ja tutkijana puolus-
tusvoimissa palveleva henkilö. Tutkijan tulee
mikäli mahdollista olla rikostutkintaan pereh-
tynyt. Mikäli mahdollista hänen tulee myös
olla muu kuin kuulusteltavan suoranainen esi-
mies. Asian laadun vaatiessa esitutkinta voi-
daan antaa poliisin tai erityisen tutkijalaut-
akunnan toimitettavaksi. Yksittäinen kuulustelu
tai muu tutkintatoimenpide voidaan antaa po-
liisin suoritettavaksi.

31 §

Kurinpitoesimiehen on ennen kurinpitoran-
gaistuksen määräämistä henkilökohtaisesti
kuultava syylliseksi epäiltyä sekä hankittava
asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei kuule-
misesta ja lausunnon hankkimisesta aiheudu
asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä.

32 §

Kurinpitorangeistuksen ja -ojennuksen on
oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen
sekä tarkoituksenmukainen syyllisen palvelus-
aseman kannalta. Kurinpitoseuraamuksia tuo-
mittaessa tai määrättäessä on kiinnitettävä
huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen.

Kurinpitorangeistuksen ja -ojennuksen lajia
ja määrää harkittaessa on otettava huomioon
teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vai-
kuttavat perusteet sekä ne olosuhteet, joissa
rikos on tehty, ja syyllisen aikaisempi palvelus
ja muu käyttäytyminen. Seuraamusta voidaan
korottaa, jos rikoksia on ollut useita tai jos

teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä
ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjesty-
stä vaarantava vaikutus, taikka jos rikoksente-
kijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esi-
miesasemaansa. Seuraamusta voidaan lieven-
tää, jos teko on aiheutunut siitä, että esimies
on siinä tilaisuudessa, jossa rikos tehtiin, moi-
tittavalla menettelyllä rikoksenteikijän vihastut-
tanut.

33 §

Seuraamuksena on käytettävä kurinpito-
ojennusta, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten
lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttämi-
nen, syyllisen aikaisempi palvelus taikka muut
rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellytä
kurinpitorangeistuksen määräämistä.

Arestia voidaan määrätä vain silloin, kun
lievempiä seuraamuksia ei voida pitää riittävi-
nä kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyt-
tämiseksi joukossa.

Arestia saa määrätä alle 18-vuotiaalle henki-
lölle vain, milloin on ilmeistä, ettei hän muuten
sopeudu sotilaskuriin.

38 §

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä
ylempi kurinpitoesimies tällöin havaitsee, että
kurinpitomenettelyssä on tapahtunut olennai-
nen virhe tai kurinpitoesimies on ylittänyt toi-
mivaltansa taikka kurinpitoasiassa tehty päätös
on lopputulokseltaan virheellinen tai ilmeisesti
kohtuuton, hänen on kumottava päätös tai
lievennettävä kurinpitoseuraamusta.

Kumotessaan päätöksen esimies voi määrätä
asian otettavaksi uudelleen käsiteltäväksi tai
ottaa sen välittömästi itse ratkaistavakseen
taikka saattaa asian toimivaltaiselle syyttäjälle.

44 §

Arestirangaistus, jonka suorittaminen on
kesken silloin, kun rangaistu muusta kuin ter-
veydellisestä syystä olisi kotiutettava, suori-
taan loppuun arestina niin kuin 42 §:ssä on
säädetty.

Aresti muunnetaan maksuksi, jos arestin
täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiut-
tamista tai asevelvollinen kotiutetaan tervey-
dellisestä syystä.

Arestia maksuksi muunnettaessa vastaa yksi
arestivuorokausi kahden päivän kurinpitosa-
koa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston
komentaja noudattaen 2 §:n 4 momentissa ja
43 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

45 a §

Samalla kertaa täytäntöönpantavat poistumisrangaistukset on täysin määrin laskettava yhteen. Rangaistusten näin yhteenlaskettu aika saa kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Jos poistumisrangaistuksen kanssa on samalla kertaa täytäntöönpantavana poistumiskielto-ojennus, katsotaan asianomaisen ensin suorittavan poistumisrangaistuksen. Poistumisrangaistuksen ja poistumiskielto-ojennuksen yhteenlaskettu aika saa olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

45 b §

Poistumisrangaistus, jonka täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu tai, jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamisajankohtana, muunnetaan maksuksi. Poistumisrangaistusta

maksuksi muunnettaessa vastaa yksi poistumisrangaistusvuorokausi yhden päivän kurinpitosakkoa.

51 §

Tämä laki koskee soveltuvin osin myös rajavartiolaitosta ja suomalaista rauhanturvaamishenkilöstöä. Lakia sovellettaessa on rajavartiolaitoksessa ja rauhanturvaamisorganisaatiossa palvelevalla henkilöllä sama toimivalta kuin puolustusvoimissa vastaavassa tehtävässä palvelevalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin, joista seuraamus tuomitaan tai määrätään tämän lain voimaantulon jälkeen.

Helsingissä 2 päivänä marraskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Puolustusministeri *Elisabeth Rehn*

Laki

sotilaskurinpitolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilaskurinpitolain (331/83) 2 §, 3 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 3 momentti, 12, 13, 20, 24 ja 27 §, 28 §:n 2 momentti, 31—33 §, 38 §:n 2 momentti sekä 44 ja 51 §,

sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 3 momentti ja 44 § 27 päivänä huhtikuuta 1990 annetussa laissa (374/90) sekä 20 ja 24 § ja 28 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1259/88), sekä

lisätään 38 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 45 a ja 45 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Kurinpitorangaistuksia ovat aresti, kurinpitosaakko ja varoitus.

Arestia tuomitaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta *sekä* kurinpitosaakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmeltakymmeneltä päivältä.

Kurinpitomenettelyssä arestia määrätään vähintään yksi ja enintään viisitoista vuorokautta *sekä* kurinpitosaakkoa vähintään yhdeltä ja enintään viideltätoista päivältä.

Kurinpitosaakon rahamäärä yhdeltä päivältä on yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta tai, jos hänellä ei ole palkkatuloa, hänen päivärahasa suuruinen.

Ehdotus

2 §

Kurinpitorangaistuksia ovat aresti, kurinpitosaakko, *poistumisrangaistus* ja varoitus.

Arestia tuomitaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta, kurinpitosaakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmeltakymmeneltä päivältä *sekä poistumisrangaistusta vähintään yksitoista ja enintään viisitoista vuorokautta.*

Kurinpitomenettelyssä arestia määrätään vähintään yksi ja enintään *kahdeksan* vuorokautta, kurinpitosaakkoa vähintään yhdeltä ja enintään *kolmeltakymmeneltä* päivältä *sekä poistumisrangaistusta vähintään yksitoista ja enintään viisitoista vuorokautta.*

Kurinpitosaakon rahamäärä yhdeltä päivältä on yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta tai, jos hänellä ei ole palkkatuloa, hänen päivärahasa suuruinen. *Asevelvollisuuslain (452/50) nojalla palvelevalle kurinpitosaakon rahamäärä yhdeltä päivältä on hänen päivärahasa suuruinen.*

3 §

Poistumiskieltoa määrätään vähintään yksi ja enintään viisitoista vuorokautta sekä ylimääräistä palvelusta vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

Poistumiskieltoa määrätään vähintään yksi ja enintään *kymmenen* vuorokautta sekä ylimääräistä palvelusta vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitorangeistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen kurinpitorangeistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta ja kurinpitosaakkoa enintään neljätkymmeneltä päivältä.

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitorangeistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen kurinpitorangeistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta, kurinpitosaakkoa enintään neljätkymmeneltä päivältä ja poistumisrangeistusta enintään kakskymmentäviisi vuorokautta.

8 §

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaa yhtä arestivuorokautta, kahta kurinpitosaakkoa, kahta poistumiskieltovuorokautta sekä kolmea kertaa ylimääräistä palvelusta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaa yhtä arestivuorokautta, kahden päivän kurinpitosaakkoa, kahta poistumisrangeistus- tai poistumiskieltovuorokautta sekä kolmea kertaa ylimääräistä palvelusta.

12 §

Oikeus määrätä kurinpitorangeistus on joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä. Lisäksi joukkoyksikön komentajalla ja perusyksikön päälliköllä on oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle varoitus sekä arestia, joukkoyksikön komentajalla enintään kymmenen vuorokautta ja perusyksikön päälliköllä enintään viisi vuorokautta.

12 §

Oikeus määrätä kurinpitorangeistus on joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä. Lisäksi joukkoyksikön komentajalla on oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle varoitus, poistumisrangeistus sekä arestia enintään viisi vuorokautta ja perusyksikön päälliköllä varoitus ja arestia enintään kolme vuorokautta.

13 §

Oikeus määrätä kurinpito-ojennus on jokaisella kurinpitoesimiehellä. Perusyksikön päällikkö saa määrätä poistumiskieltoa kuitenkin enintään kymmenen vuorokautta ja perusyksikön vääpeli ainoastaan asevelvollisina palveleville muistutuksen sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

13 §

Oikeus määrätä kurinpito-ojennus on jokaisella kurinpitoesimiehellä. Perusyksikön vääpeli saa määrätä asevelvollisina palveleville muistutuksen sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

20 §

Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka olisi sotilasoikeudenkäyntilain mukaan syyteasiassa toimivaltainen. Jos Helsingin hovioikeuden olisi käsiteltävä syyte ensimmäisenä oikeusasteena, saa vangitsemisesta päättää myös edellä mainitun lain 5 §:ssä tarkoitettu yleinen alioikeus, ei kuitenkaan valtiopetosta ja maanpetosta koskevissa asioissa. Yleisessä alioikeudessa asia voidaan käsitellä puheenjohtajan ollessa yksin saapuvilla.

20 §

Vangitsemisesta säädetään pakkokeinolaissa (450/87).

Voimassa oleva laki

24 §

Vangittua koskeva asia on otettava käsiteltäväksi alioikeudessa viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, kun epäilty on vangittu.

27 §

Joukko-osaston komentajalla on oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholijuomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi. *Etsintä ja tarkastus voidaan kohdistaa vain rikoslain 45 luvun alaiseen henkilöön ja hänen hallussaan olevaan omaisuuteen.*

Tarkastuksessa ja etsinnässä tavatut luvottomat aseet, ampumatarvikkeet, räjähdysaineet sekä huumausaineet ja alkoholijuomat saadaan ottaa talteen. Alkoholijuoma saadaan asetuksella säädettävän edellytyksin pitää sotilasviranomaisen hallussa tai hävittää. Huumausaineen osalta on meneteltävä niin kuin huumausaineissa (41/72) on säädetty.

28 §

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana on tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomainen ja tutkijana puolustusvoimissa palveleva henkilö, jonka tulee mikäli mahdollista olla rikostutkintaan perehtynyt. Asian laadun vaatiessa esitutkinta voidaan antaa poliisin tai erityisen tutkijalautakunnan toimitettavaksi. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voidaan antaa poliisin suoritettavaksi.

31 §

Kurinpitoesimiehen on ennen kurinpitorangaistuksen määräämistä *tai asian saattamista syyttäjälle tarvittaessa* henkilökohtaisesti kuultava syylliseksi epäiltyä sekä hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei siitä aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä.

Ehdotus

24 §

Vangittua koskevan syytteen käsittelypäivästä säädetään pakkokeinolaissa.

27 §

Joukko-osaston komentajalla on oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa *puolustusvoimien palveluksessa oleviin kohdistuvia* tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholijuomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi.

Luvottomasti hallussa tavattu puolustusvoimien omaisuus, kuten aseet, ampumatarvikkeet ja räjähdysaineet sekä huumausaineet ja luvottomasti hallussa olleet alkoholijuomat saadaan ottaa talteen. Alkoholijuoma saadaan asetuksella säädettävän edellytyksin pitää sotilasviranomaisen hallussa tai hävittää. Huumausaineen osalta on meneteltävä niin kuin huumausaineissa (41/72) on säädetty.

31 §

Kurinpitoesimiehen on ennen kurinpitorangaistuksen määräämistä henkilökohtaisesti kuultava syylliseksi epäiltyä sekä hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei *kuulemisesta ja lausunnon hankkimisesta* aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä.

Voimassa oleva laki

32 §

Kurinpitorangaistuksen ja -ojennuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen sekä tarkoituksenmukainen syyllisen palvelus-
aseman kannalta.

Kurinpitorangaistuksen ja -ojennuksen lajia ja määrää harkittaessa on otettava huomioon teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vaikuttavat perusteet sekä ne olosuhteet, joissa rikos on tehty, ja syyllisen aikaisempi palvelus ja muu käyttäytyminen.

Seuraamusta voidaan korottaa, jos rikoksia on ollut useita tai jos teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjestystä vaarantava vaikutus, taikka jos rikoksentekijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esimiesasemaansa. Seuraamusta voidaan lieventää, jos teko on aiheutunut siitä, että esimies on siinä tilaisuudessa, jossa rikos tehtiin, moitittavalla menettelyllä rikoksentekijän vihastuttanut. *Kurinpitoseuraamuksia määrättäessä on lisäksi kiinnitettävä huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen.*

33 §

Seuraamuksena on käytettävä kurinpito-ojennusta, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, syyllisen aikaisempi palvelus taikka muut rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellytä kurinpitorangaistuksen määräämistä.

Kurinpitorangaistuksista on käytettävä arestia tai kurinpitosakkoa silloin, kun varoitusta ei voida pitää riittävänä.

Arestia saa määrätä alle 18-vuotiaalle henkilölle vain, milloin on ilmeistä, ettei hän muuten sopeudu sotilaskuriin.

Ehdotus

32 §

Kurinpitorangaistuksen ja -ojennuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen sekä tarkoituksenmukainen syyllisen palvelus-
aseman kannalta. *Kurinpitoseuraamuksia tuomittaessa tai määrättäessä on kiinnitettävä huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen.*

Kurinpitorangaistuksen ja -ojennuksen lajia ja määrää harkittaessa on otettava huomioon teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vaikuttavat perusteet sekä ne olosuhteet, joissa rikos on tehty, ja syyllisen aikaisempi palvelus ja muu käyttäytyminen. Seuraamusta voidaan korottaa, jos rikoksia on ollut useita tai jos teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjestystä vaarantava vaikutus, taikka jos rikoksentekijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esimiesasemaansa. Seuraamusta voidaan lieventää, jos teko on aiheutunut siitä, että esimies on siinä tilaisuudessa, jossa rikos tehtiin, moitittavalla menettelyllä rikoksentekijän vihastuttanut.

33 §

Seuraamuksena on käytettävä kurinpito-ojennusta, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, syyllisen aikaisempi palvelus taikka muut rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellytä kurinpitorangaistuksen määräämistä.

Arestia voidaan määrätä vain silloin, kun lievempiä seuraamuksia ei voida pitää riittävinä kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttämiseksi joukossa.

Arestia saa määrätä alle 18-vuotiaalle henkilölle vain, milloin on ilmeistä, ettei hän muuten sopeudu sotilaskuriin.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 §

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies tällöin havaitsee, että kurinpitoasiassa tehdyssä päätöksessä on sellainen virhe kuin 37 §:ssä tarkoitetaan, hänen on meneteltävä niin kuin sanotussa pykälässä on säädetty.

44 §

Arestirangaistus, jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamis- tai muuna kuin 2 momentissa tarkoitettuna palveluksen päättymisajankohtana, suoritetaan loppuun arestina niin kuin 42 §:ssä on säädetty.

Jollei arestin täytäntöönpanoa ole aloitettu ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa tai, jos asevelvollinen kotiutetaan terveydellisistä syistä, muunnetaan arestirangaistus maksuksi. Arestia maksuksi muunnettaessa vastaa yksi arestivuorokausi kahden päivän kurinpitosakkoa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 4 momentissa ja 43 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies tällöin havaitsee, että kurinpitomenettelyssä on tapahtunut olennainen virhe tai kurinpitoesimies on ylittänyt toimivaltansa taikka kurinpitoasiassa tehty päätös on lopputulokseltaan virheellinen tai ilmeisesti kohtuuton, hänen on kumottava päätös tai lievennettävä kurinpitoseuraamusta.

Kumotessaan päätöksen esimies voi määrätä asian otettavaksi uudelleen käsiteltäväksi tai ottaa sen välittömästi itse ratkaistavakseen taikka saattaa asian toimivaltaiselle syyttäjälle.

44 §

Arestirangaistus, jonka suorittaminen on kesken silloin, kun rangaistu muusta kuin terveydellisestä syystä olisi kotiutettava, suoritetaan loppuun arestina niin kuin 42 §:ssä on säädetty.

Aresti muunnetaan maksuksi, jos arestin täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiuttamista tai asevelvollinen kotiutetaan terveydellisestä syystä.

Arestia maksuksi muunnettaessa vastaa yksi arestivuorokausi kahden päivän kurinpitosakkoa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 4 momentissa ja 43 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

45 a §

Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumisrangaistukset on täysin määrin laskettava yhteen. Rangaistusten näin yhteenlaskettu aika saa kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Jos poistumisrangaistuksen kanssa on samalla kertaa täytäntöön pantavana poistumiskielto-ojennus, katsotaan asianomaisen ensin suoritettavan poistumisrangaistuksen. Poistumisrangaistuksen ja poistumiskielto-ojennuksen yhteenlaskettu aika saa olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Voimassa oleva laki

51 §

Tämä laki koskee soveltuvien osin myös rajavartiolaitosta ja suomalaista valvontajoukkoa. Lakia sovellettaessa on rajavartiolaitoksessa ja suomalaisessa valvontajoukossa palvelevalla henkilöllä sama toimivalta kuin puolustusvoimissa vastaavassa tehtävässä palvelevalla.

Ehdotus

45 b §

Poistumisrangaistus, jonka täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu tai, jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamisajankohtana, muunnetaan maksuksi. Poistumisrangaistusta maksuksi muunnettaessa vastaa yksi poistumisrangaistusvuorokausi yhden päivän kurinpitosakkoa.

51 §

Tämä laki koskee soveltuvien osin myös rajavartiolaitosta ja suomalaista *rauhanturvaamis-*henkilöstöä. Lakia sovellettaessa on rajavartiolaitoksessa ja *rauhanturvaamisorganisaati*ossa palvelevalla henkilöllä sama toimivalta kuin puolustusvoimissa vastaavassa tehtävässä palvelevalla.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin, joista seuraamus tuomitaan tai määrätään tämän lain voimaantulon jälkeen.
